

INNOSTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

– Satukirjaprojekti

Salonen Lea

Opinnäytetyö

Sosiaaliala
Sosionomi AMK

2024

Sosiaaliala
Sosionomi AMK

Tekijä	Lea Salonen	Vuosi	2024
Ohjaaja(t)	Matti Virtasalo		
Toimeksiantaja	Pelkosenniemen kunta		
Työn nimi	Innostaminen varhaiskasvatuksessa -Satukirjaprojekti		
Sivumäärä	37 + 8		

Opinnäytetyöni aihe oli innostaminen varhaiskasvatuksessa –satukirjaprojekti. Toiminnallisen opinnäytetyöni kaksi osaa olivat Pelkosenniemen varhaiskasvatuksen alaisen esikouluryhmän kanssa toteutettava toiminnallinen osuus eli produkti ja siitä tehtävä opinnäytetyöraportti. Toimin opinnäytetyötä tehdessäni kaksoisroolissa. Produktissa olin innostajana ja raportissa tutkin innostajan roolia. Opinnäytetyöni tarkoitus oli osoittaa, kuinka innostaminen toteutuu laaja-alaisessa oppimiskokonaisuudessa. Tutkimuskysymykseni olivat, miten innostaminen säilyy koko opinnäytetyön matkan ajan ja miten innostajan rooli näkyy koko prosessin ajan ryhmän haasteet huomioon ottaen.

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä oli toimintatutkimus. Toimintatutkimuksen käyttö koostui neljästä syklistä, joissa toistuivat samat, päivitetty teoriat käytäntöineen kronologisessa järjestyksessä. Syklit muodostivat spiraalin. Odottamatomat tilanteet kuuluivat lasten kanssa toteutettavaan projektityöskentelyyn, joten sääntöihin oli tärkeää jättää riittävästi tilaa lasten ajatuksille.

Sosiaalipedagogisen innostamisen keskeiset käsitteet ovat dialogi, yhteisöllisyys, toimintaan sitoutuminen, herkistyminen ja luovuus. Innostamisen sivukäsitteitä ovat motivaatio, inspiraatio, liike ja vahvistaminen.

Tulosten mukaan kirjaprojektissa innostaminen säilyy vuorottelevien leikkiin mahdollistavien oppimisympäristöjen avulla. Käytännön ja teorian perusteellinen vuoropuhelu spiraalin muodossa on innostajalle merkityksellistä. Määrätietoinen innostaja kestää vastoinkäymiset lannistumatta keksien ja käyttäen erilaisia keinoja haasteista selviämiseen. Lasten tunnetaidot vahvistuvat haasteiden voittamisen jälkeen. Innostajan itsereflektointi ja lasten kanssa reflektointi on tärkeää. Molemmiin puoleinen oppiminen mahdollistuu innostajan ollessa samalla tasolla lasten kanssa. Esikouluikäinen lapsi yhdistää taitavasti satua ja todellisuutta huumorintajuisella tavalla. Huumori keventää pitkäkestoisten pehmolelujen ompelutyötä. Sadutus inspiroi ja rohkaisee lapsia ryhmässä. Innostaminen säilyy lasten kehuessa toisiaan. Kaksoisroolini tuo innostajan roolin paremmin esiin. Satukirjaprojektista muodostuu esikouluumme jokavuotinen perinne opinnäytetyön myötä. Vastaavanlaisissa laajoissa projekteissa spiraalimaisesti etenevää suunnitelmaa kannattaa toteuttaa.

Avainsanat   Sosiaalipedagogiikka, innostaminen, satukirjaprojekti, varhaiskasvatus, esikouluikä, emansipaatio

Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Lea Salonen	Year	2024
Supervisor(s)	Matti Virtasalo		
Commissioned by	Pelkosenniemi County		
Title	Excitement in early childhood education -Storybook project		
Number of pages	37 + 8		

The subject of my thesis was excitement in early childhood education – storybook project. Two parts of my practice-based thesis were functional part, product, which I made with Pelkosenniemi early childhood education subordinate pre-primary school and thesis report of that product. I operated in dual role making the theme of my thesis. In the product I was the inspirer and in the report I investigated the role of inspirer. The purpose of my thesis was to show how excitement comes true in all-round learning process. My research questions were how excitement remains during the whole way of the thesis and how the inspirer's role shows during the whole process taking into account the group's challenges.

The research method of my thesis was action research. Utilization of action research consisted of four cycles, where the same updated theory and practice were repeated in chronological order. The cycles generated a form of spiral. Unexpected situations belonged to the project that was carried out with children, so it was important to leave enough space to children's thoughts.

The main concepts of social pedagogy excitement are dialog, communality, commitment to activity, sensitizing and creativity. Subordinate concepts of excitement are motivation, inspiration, movement and strengthening.

According to the results excitement remains in the book project by alternating learning environments that enable playing. It is meanfull to the inspirer to make dialogue between practise and theory in form of spiral. Determined inspirer invents and uses different kind of means to cope with challenges and tolerates adversity without desponding. Children's emotion skills are confirmed after overcome challenges. The inspirer's self-reflection and reflection with children are important. Reciprocal learning becomes possible the way that the inspirer is at the same level with the children. A pre-schooler cleverly combines fairy tale and reality in a humorous way. Humor makes long lasting soft toys sewing work easier. Story telling inspires and encourages children in the group. Excitement is maintained when children praise each other. My dual role brought the inspirer's role out better. The storybook project becomes an annual tradition in our pre-primary school through the thesis work. For similar large-scale projects, a spiral plan should be implemented.

Keywords Social pedagogy, excitement, storybook, early childhood education, pre-primary school age, emancipation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 ESIKOULULAISTEN TOIMINNALLINEN KIRJA.....	7
2.1 Innostaminen satukirjaprojektissa	8
2.2 Toimintatutkimus opinnäytetyön menetelmänä	10
3 SADUTTAVA TOIMINTAKULTTUURI	15
4 KIRJAPROJEKTIN OPPIMISYMPÄRISTÖT	17
4.1 Lähimetsä oppimisympäristönä	17
4.1.1 Lähimetsäleikit.....	19
4.2 Luokkatila oppimisympäristönä.....	20
4.2.1 Innostajan rooli projektin alkuvaiheessa	21
5 PROJEKTITYÖ JA EMANSIPAATIO	23
5.1 Emansipaatio mahdollistaa	23
5.2 Innostaja mahdollistaa luovuuden yli rajojen.....	24
5.3 Pitkäjänteinen innostaja	26
6 EETTISYYS	28
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	30
8 POHDINTA.....	31

1 JOHDANTO

Sosiokulttuuriselle innostamiselle luonteenomaista on vuorovaikutuksen ja osallistumisen korostaminen ryhmässä. Sosiokulttuurisen innostamisen ydin on toiminnassa, toiminnan reflektiossa ja siihen perustuvassa uudessa toiminnassa. Innostaminen on siis aina toimintatutkimusta. Sosiokulttuurinen innostaminen perustuu aina suunniteltuun ja päämäärätietoiseen toimintaan, jossa innostajan rooli on merkityksellinen. (Kurki 2000, 26–27.) Opinnäytetyöni aihe on innostaminen Pelkosenniemen varhaiskasvatuksen alaisen esikouluryhmän kanssa satukirjaprojektin muodossa. Tutkin sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta inklusiivisen toimintakulttuurin toteutumista esikouluikäisten pitkäkestoisessa yhteisessä oppimisprojektissa. Lähtöasemana on tyhjä kirja ja pääteasemana valmis kirja. Kaikki se, mitä matkalla tapahtuu, on merkityksellisempää kuin pelkkä valmis lopputulos, kovakantinen satukirja. Liitteessä 1 olevan vanhemmilta saadun lupalomakkeen mukaan saan käyttää kirjan vaiheita opinnäytetyössäni.

Valitsin tämän opinnäytetyöaiheen, koska rakastan satukirjoja ja haluan mahdollistaa varhaiskasvatuksessa lapsille mielikuvitusrikkaan esikouluvuoden oman satukirjaprojektin parissa esihenkilöni pyytämänä. Muistan, kun löysin pienenä tyttönä mummolan kirjahyllystä suuren vaikuttavan satukirjan. Uppouduin aina yhä uudestaan ihastelemaan kirjan salaperäisiä tarinoita metsistä, joissa asui taianomaisesti piirrettyjä jättiläisiä, menninkäisiä ja ihmisiä. Voin vieläkin tuntea kirjan kädessäni, nähdä taikametsiä päästen siihen samaan tunnelmaan kuin pienenä. Valmistuttuaan esikoulusta jokainen lapsi saa oman kirjan kirjahyllyynsä.

Innostajalta vaaditaan inhimillisyyttä, persoonallisuutta, luovuutta, spontaaniutta, vastuullisuutta, kykyä itsekriittisyyteen sekä johtamisen taitoa ilman määräämistä. Innostajan käsitys itsestään sekä psyykkinen tasapaino ovat sosiaalisen intervention vaiheissa oleellisia. (Kurki 2000, 81–83.) Satukirjan tekemisessä varhaiskasvatuksessa lasten kanssa innostajalta tarvitaan edellä mainittuja taitoja sekä riittävästi itsekuria. Minulla on luontaista taipumusta ja sosionomiopiskelun myötä tullutta ammattitaitoa innostamiseen sekä kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinnon sekä oman graafisen alan yritykseni kautta kertynyttä ammattitaitoa ja kokemusta satukirjojen tekemisestä.

Jokaiselle lapselle on tärkeää tuntea kuuluvansa ryhmään. Inklusio tarkoittaa, että ammattilaisten on mahdollistettava ryhmään kuulumisen tunne sekä yhteiseen toimintaan osallistuminen toisten lasten kanssa. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat kaikessa inklusiivista toimintakulttuuria edistävässä toiminnassa mukana. Lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteisen kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemus vahvistavat osallisuutta. (Opetushallitus 2022, 26, 31.) Osallisuus ja ryhmäytyminen näkyvät vahvasti satukirjaa tehdessä syrjäytymistä ehkäisten. Opinnäytetyöni tarkoitus on osoittaa, kuinka innostaminen toteutuu laaja-alaisessa oppimiskokonaisuudessa satukirjaprojektin muodossa.

Toiminnallisen opinnäytetyöni kaksi osaa ovat toiminnallinen osuus eli produkti ja siitä tehtävä opinnäytetyöraportti. Toimin kaksoisroolissa olemalla produktissa innostajana ja tutkimalla raportissa innostajan roolia. Tutkimuskysymykseni ovat, miten innostaminen säilyy koko opinnäytetyön matkan ajan ja miten innostajan rooli näkyy koko prosessin ajan ryhmän haasteet huomioon ottaen. Toiminnallista osuutta tehdessäni kirjaan paikan päällä tehtävät havaintoni innostamisesta työpäiväkirjaan, jota hyödynnän opinnäytetyöraporttia kirjoittaessani. Havainnollistan innostamisen vaiheita raportissa myös kuvioilla, liitteillä ja tekstiotteilla.

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä on toimintatutkimus. Spiraalin muotoon rakentamassa raportissani etenen kronologisessa järjestyksessä teorian ja käytännön vuoropuhellen koko projektin ajan. Toiminnalliseen opinnäytetyöhöni spiraalimainen tutkimusmenetelmä sopii erinomaisesti.

2 ESIKOULULAISTEN TOIMINNALLINEN KIRJA

Esiopetuksessa vahvistetaan lasten laaja-alaista osaamisen kehittymistä ohjaamalla lapsia käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lasten on tärkeää osallistua toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekemään erilaisia työtehtäviä. Erilaiset mielikuvitusleikit ovat keskeisiä esiopetuksessa, koska lapset oppivat hahmottamaan maailmaa leikkien. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 4.) Leikkiminen yhdistyy kestävästi oppimisen kannalta kolmeen tärkeään sisäisen motivaation lähteeseen, joita ovat vapauden tunne, kompetenssi eli osaaminen ja ihmissuhteet. Haasteiden kohdalla lapsi pystyy kompetenssin kokemuksessa säilyttämään kiinnostuksen toimintaan tarvittavan asenteen ja kyvyn ansiota. Hyvinvoinnin ja onnellisuuden tunteeseen vaikuttaa sisäisen motivaation ytimessä oleva psykologisten tarpeiden täyttäminen. Vapauden tunne luodaan vaikuttamalla omilla teoilla. (Heikkinen & Kauko 2023, 27–31, 113).

Kokonaisvaltaisuus on lasten ilmaisulle luontevaa. Varhaiskasvatukseen kuuluu järjestää lapsille ilmaisun monia muotoja, kuten kuvallista, käsityöllistä, sanallista, musiikillista ja kehollista ilmaisua. Lasten oppimisedellytyksiä, myönteistä minäkuvaa sekä sosiaalisia taitoja edistävät taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen. (Opetushallitus 2022, 46–48.)

Ammattilaisten tehtävänä on pohtia erilaisia keinoja, joilla he voivat tukea varhaiskasvatuksessa monipuolisten ilmaisumahdollisuuksien löytymistä sekä lapsia innostavaa toimintaa. Turvallisessa ja lämpimässä vuorovaikutuksessa lapset uskaltavat heittäytyä jaettuun yhteiseen ainutkertaiseen luovaan maailmaan. Ilmaisukasvatuksessa suunnitellaan innostava rakenne, jossa pääsee asettumaan hetkeen ja luomaan toiminnalle joustavat raamit muun muassa pedagogisen improvisoinnin avulla. Näin ollen sivureitit ja uudet suunnat mahdollistuvat. (Huhtinen-Hilden & Lamppu 2020, 7–8.) Kirjaprojektimme suunnittelemani joustavat raamit ohjasivat lapset yhteiseen tekemiseen mahdollistaen kuitenkin samalla jokaisen lapsen mielikuvituksen valtavat mahdollisuudet, jolloin innostaminen pääsi toteutumaan lähimetsästä alkaen.

2.1 Innostaminen satukirjaprojektissa

Sosiokulttuurisen innostamisen keskeisiä käsitteitä ovat dialogi, yhteisöllisyys, toimintaan sitoutuminen, herkistyminen ja luovuus. Oleellista on nähdä innostaminen tietoisena toimintana. Innostamisen yhteydessä on pohdittava perusteellisesti käytännön ja teorian suhdetta. Innostaminen motivoi ryhmätasolla erilaisten ryhmäprosessien liikkeelle lähtemistä ja yksinkertaistaa toimintoja niin, että ryhmät pääsevät itseohjautumaan. Innostamisen sivukäsitteitä ovat motivaatio, inspiraatio, liike ja vahvistaminen (Kurki 2000, 14–23.) Satukirjaprojektissa toteutuivat kuviossa 1 havainnollistamani sosiokulttuurisen innostamisen keskeiset käsitteet.

Kuvio 1. Sosiokulttuurisen innostamisen keskeiset käsitteet

Sosiaalipedagogiikan yleisenä tehtävänä on tukea jokaisen ihmisen sosiaalista kasvua ja erityinen tehtävä on yhteiskunnallisten ongelmien ja huono-osaisuuden ehkäiseminen. Varhaiskasvatuksessa vuorovaikutuksellinen yhteistoiminta antaa jokaisen lapsen olla merkityksellinen ja saada päteä yhteisössään. Lapsen yksilöllinen kohtaaminen sekä yhteisön jäsenenä kasvaminen onnistuvat varhaiskasvattajan käyttämän sosiaalipedagogisen työotteen avulla. Sosiaalipedagogisesti toiminnalliseen prosessiin osallistuminen alusta loppuun saakka vuorovaikutuksessa toisten kanssa mahdollistaa toimijuuden toteutumisen ja kuulumisen tunteen vahvistaen dialogisuutta, vuorovaikutus- ja yhteistoimintataitoja. Ihmisten välinen kohtaaminen eli dialogi on mahdollista vain silloin, kun toinen ihminen kohdataan omana itsenään, ainutkertaisena ja erityislaatuisena ja samalla tulemme itsekkin kohdatuiksi. (Nivala & Ryyänen 2019, 57, 119, 139–143, 238.) Kohtasin jokaisen esikoululaisen tutustuen häneen yksilönä ja osana ryhmää. Dialogi mahdollisti hauskan yhteisen tarinan syntymisen. Halusin jokaisen uskaltavan sanoa ääneen ryhmässä omia ideoitaan, jotta lapsi koki olevansa arvokas

ja tärkeä osa ryhmää. Huumorintajuiset lapset keksivät hupaisia tarinanpätkiä. Yksi lapsi alkoi itse ensimmäisenä nauraa kerrottuaan tämän:

”Dream valmisti erivivahteisia sinisiä, punaisia, keltaisia ja vihreitä taikajuomia, joita tarjoiltiin hotellissa. Kellertävää taikajuomaa juotuaan muuttui kanaksi. Sinertävää vastajuomaa juotuaan palautui ennalleen.”

Jokaiselle ihmiselle on tärkeää kuulua ryhmään. Yhteisöissä toiminnallisten ja elämyksellisten menetelmien käyttö on suotavaa yhteisöllisen kuuluvuuden vahvistamiseksi. (Opetushallitus 2024, Yhteisöllisyys.) Kaikkien ryhmäläisten kuuluu saada kokea lapsiryhmän koheesio. Tämä tarkoittaa tunnetta kokonaisesta lapsiryhmästä, jossa lapsi on osana. Ammattilaiset voivat tehdä töitä lapsiryhmän koheesio eteen järjestäessään hyvin hallittavat turvalliset 6-7 hengen kokoiset pienryhmät, joissa lapsen on helppo ilmaista itseään ja vuorovaikutussuhteiden määrä on hyvin hallittavissa. Ammattilaisten on tärkeää panostaa pienryhmätöihin, koska silloin lasten perusturva ja tunneilmasto tulevat esiin. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja näin myönteinen tunneilmasto vahvistuu. Ryhmän tuomat kokemukset ovat merkityksellisiä, sillä turvallisessa ympäristössä uuden oppiminen, perusturvan kokeminen, tunteiden ja kaverisuhteiden mahdollistuminen onnistuvat. (Pihlaja & Viitala 2022, 91–96, 104–106.) Minua innostajana kiehoitti, kun koko esikouluryhmä uppoutui yhdessä projektiin jokainen keksien omanlaisen pehmolelumaskotin toisia matkimatta. Samoin jokainen lapsi syventyi leikkimään lähimetsässä yksin, parin kanssa ja yhdessä niin keskittyneesti, että metsään muodostui jokaiselle oman niminen ja omanlainen metsä sekä yhteinen satugalaksi. Innostajana toimin aktiivisesti ideoiden mahdollistajana. Tämä innosti lapsia palaamaan projektin pariin aina uudestaan.

Sosiaalipedagoginen Haltung työtapa tarkoittaa teorian ja käytännön yhdistymistä. Ammatillisesti työskennellessä arvot ja henkilökohtainen sitoutuminen toteutuvat niin, että sosiaalipedagoginen toimija tukee toisen ihmisen elämää. (Niivala & Ryyänen 2019, 185–186.) Lasten kehitys ja oppiminen mahdollistuvat, kun aikuiset ottavat vastuun ryhmän tunneilmaston ja perusturvan toteutumisesta. Positiivinen ilmasto syntyy työntekijän asenteesta ja käytöksestä, kuten innostuneisuudesta, kunnioittavasta puheesta, ilosta, katsekontakteista ja lämpiämisestä tunteista. (Pihlaja & Viitala 2022, 104–106.) Matkalla riitti haasteita ja niiden

voittaminen kasvatti lasta selviämään uusista haasteista. Innostajana asenteelani oli todellista merkitystä jokaisen esikoululaisen jokaiseen päivään ja sitä kautta heidän koko elämään. Tehtäväni oli huolehtia, että jokainen lapsi tuli kuuluksi ja nähdyksi. Halusin sitoutua toteuttamaan pienryhmätoimintaa persoonallisesti, koska siitä jäi ihanat muistot lasten elämään ainiaaksi.

Ydinajatus innostamiselle on nostaa ihmisten hermistymisen vaiheet esiin (Kurki 2000, 19). Jokainen lapsi nähdään luovana itsenään yhteisessä seikkailussa varhaiskasvatuksessa. Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja oppiminen liittyvät hyvin läheisesti luovuuteen. Ongelmien ratkaisuihin voi käyttää luovuutta, sillä luovasti työskennellessään aivot toimivat erityisellä tavalla nauttien siitä. (Huhtinen-Hilden & Lamppu 2020, 9, 65–66.) Satukirjamme pulppusi luovuutta. Ikuistimme lasten ideoimat leikit, rakennelmat, piirrookset ja käsityöt digikameralla. Keveyden ja näppäryyden vuoksi pieni digikamera toimi nopeita tilanteita kuvatessa sekä kuvauspaikkojen vaihtuessa lapsia kiinnostavan salaman välähtäessä. Luovaan toimintaan varhaiskasvatuksessa tarvittiin salliva sekä kannustava ilmapiiri itsensä toteuttamiselle ryhmässä toisten kanssa ja kestävä kehitys avasi kolmiulotteisen luovuuden toteutumisen kuvituksessa.

Löysin aiheeseeni liittyviä toisten sosionomiopiskelijoiden tekemiä opinnäytetöitä, jotka kokosin liitteessä 2 näkyvään taulukkoon. Löysin luovasta toiminnasta tehtyjä opinnäytetöitä useilla eri hakusanoilla. Oli mahtavaa huomata, kuinka hyvin innostamista on tutkittu ja miten sosiaalipedagogista työtettä on lähdetty toteuttamaan varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetöitämme yhdisti luovuus projekteja kohtaan. Useammassa opinnäytetyössä tuli ilmi liian valmiiden suunnitelmien laistavan vaikutuksen toimintaan varhaiskasvatuksessa. Lasten kanssa tilanteeseen sopivan, muovautuvan luovan toiminnan sen sijaan todettiin vaikuttavan positiivisesti toiminnan toteutumiseen ja jatkuvuuteen.

2.2 Toimintatutkimus opinnäytetyön menetelmänä

Toimintatutkimuksen avulla sosiaalisia käytäntöjä on tarkoitus muuttaa parempaan suuntaan. Toimintatutkimuksessa jokapäiväisiin rutiineihin pyritään vaikuttamaan antamalla toiminnalle uutta suuntaa ja tietoa tuotetaan käytännön kehit-

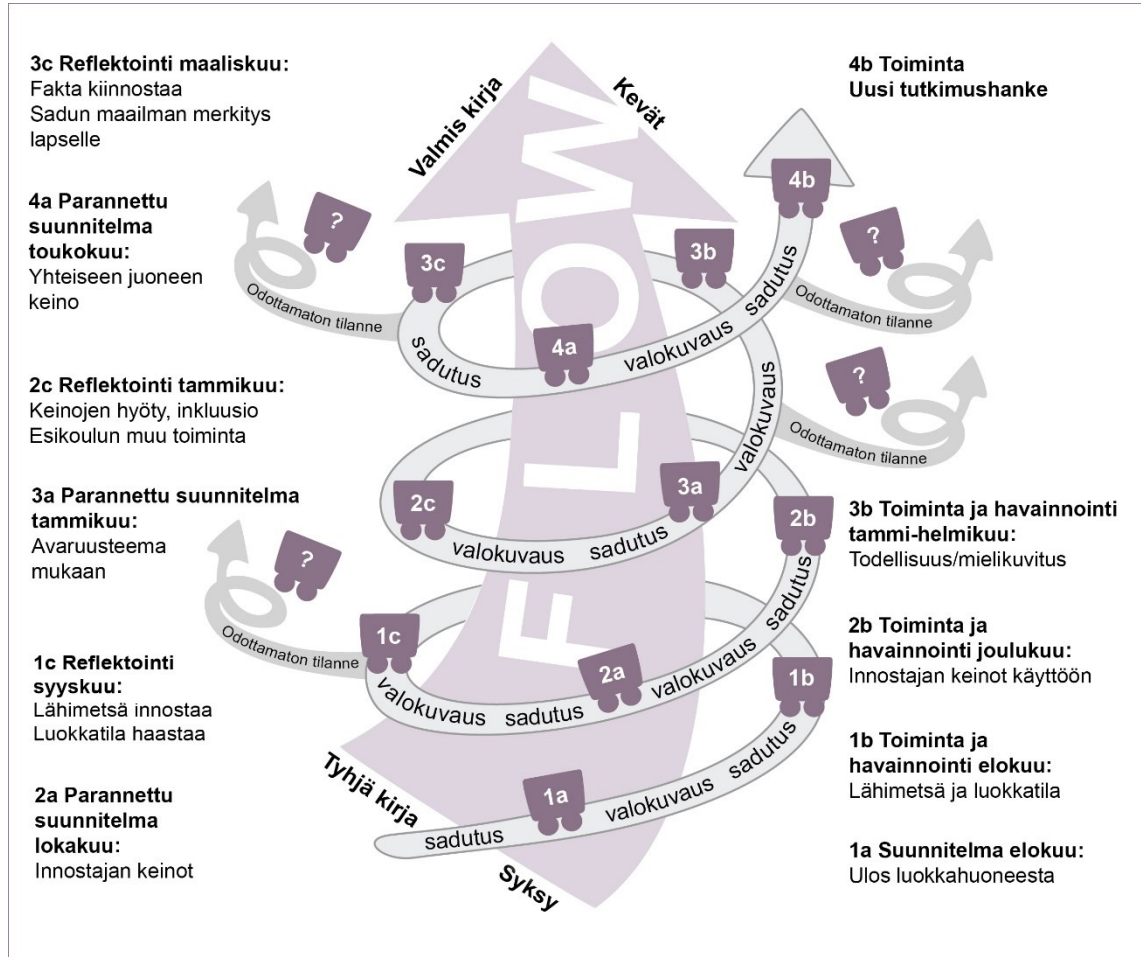
tämisen vuoksi. Interventio tarkoittaa käytäntöjen muuttamiseen pyrkivää väliintuloa. Reflektiivisen ajattelun avulla toimintaa pyritään parantamaan. (Heikkinen & Kaukko 2023, luku 1.) Toiminta on prosessinomaisesti etenevää. Käytännöissä mukana olevien ihmisten osallistuminen ja osallistaminen on keskeistä. (Jyrkämä 2021.) Käytin opinnäytetyössäni menetelmänä toimintatutkimusta, jonka tavoitteena oli saada aikaan ongelmien ratkaisuun, sosiaalsiin käytäntöihin ja muutokseen johtavaa toimintaa. Tutkimuskohteeni oli koko tutkimusprosessi. Tein yhtä aikaa opinnäytetyön molemmat osat, toiminnallisen osuuden ja opinnäytetyöraportin.

Toimintatutkimus on muun muassa kontekstuaalista, tulkinnallista, narratiivista, reflektiivistä, osallistavaa, tasa-arvoista ja monimuotoista. Toimintatutkimuksessa painotetaan eri näkökulmia, erilaisia lähestymistapoja. Siinä yhdistyvät ajatus, toiminta ja uusi tieto. (Heikkinen & Kaukko 2023, luku 1.) Havainnollistin satukirjan valmistumisen koko matkan kuviossa 2, jossa on merkintöjä työpäiväkirjastani. Valokuvaus ja sadutus kulkivat koko matkan ajan mukana, joten innostajana minun oli oltava kirjoitusvalmiudessa koko ajan kuljettaen laukussani muistiinpanovälineitä ja kameraa.

Ammattilaisen omat havainnot sekä toiminnan aikana syntyneet valokuvat ja muut visuaaliset tuotokset, kuten piirrookset, havaintomuistiinpanot työpäiväkirjasta, lasten kanssa toteutetut tarinat, taideteokset ja projektityöt kuuluvat tutkimusaineistoon (Heikkinen & Kaukko 2023, luku 4). Käytin opinnäytetyöraporttia kirjoittaessani tutkimusaineistona toiminnan aikana rakentunutta työpäiväkirjaani, lasten kanssa otettuja valokuvia, lasten taideteoksia, satua ja otteita satukirjasta.

Toimintatutkimuksessa on neljä eri vaihetta, joita ovat suunnitteluvaihe, toteutusvaihe, havainnointi- ja aineistonkeruuvaihe sekä arviointi- ja reflektointivaihe. Toiminnassa vaiheet menevät kuitenkin luonnostaan sisäkkäin ja limittäin. Toimintatutkimus johtaa usein uusiin kehittämisideoihin, joten toimintatutkimuksen voi nähdä spiraalina. Toimintatutkimuksen piirteinä olevassa spiraalissa toiminta ja ajattelu liittyvät toisiinsa erilaisina vaiheina, joita ovat suunnittelu, toiminta, havainnointi, reflektio ja uudelleensuunnittelu. Lasten kanssa toimiessa on lähes mahdotonta toteuttaa tarkkaan tehty etukäteissuunnitelma. Sen vuoksi suunnitelmien vieminen käytäntöön ja niiden päivittäminen läpi koko toiminnan on tärkeää.

Osallisuuden teorian viitekehysten näkökulmasta ammattilainen voi havainnoida lasten työskentelyä muuttamalla opetuskokonaisuutta. (Heikkinen & Kaukko 2023, luku 1.) Kuviossa 2 näkyy koko kirjaprojekti.

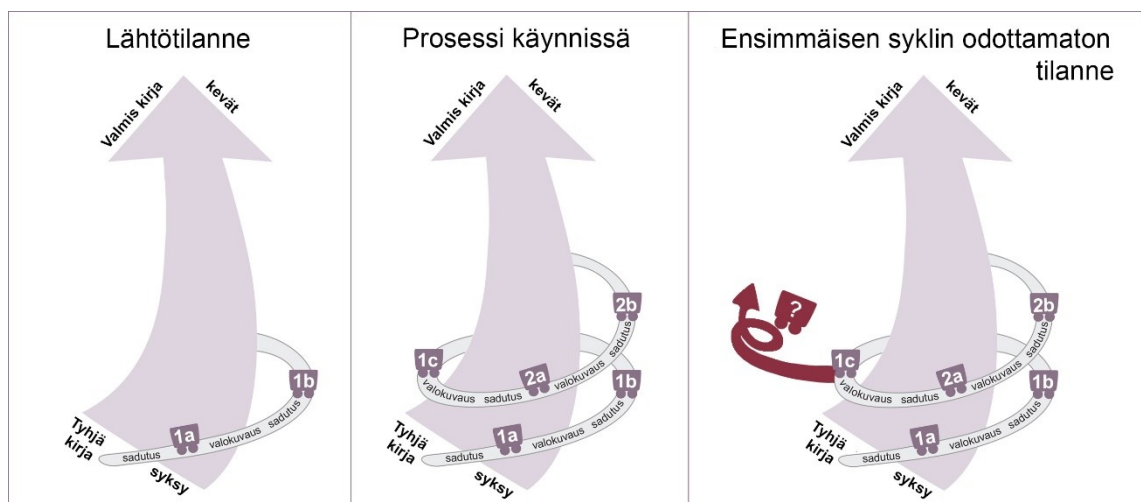
Kuvio 2. Toimintatutkimuksen spiraali kuvaa koko satukirjaprojektin etenemisvaiheita innostamisen näkökulmasta (mukailien Heikkinen & Kaukko 2023, luku 1)

Kuvion 2 numerokirjain yhdistelmät kuvasivat koko projektin etenemisvaiheita neljässä syklissä, jotka muodostivat yhteisen spiraalin. (Kaikki a-kohdat) kertoivat suunnitelmasta tai parannetusta suunnitelmasta, johon innostajana keskityin. Neljä sykliä kietoutuivat toisiinsa tukien samalla aiempia vaiheita. (Kaikki b-kohdat) kertoivat suunnitelmien toteuttamisesta toiminnaksi ja toiminnan havainnoinnista. Spiraali teki projektista moniulotteisen ja siinä saavutettiin uusia ulottuvuuksia. Spiraali ohjasi innostajaa kehittämään erikoisia vaihtoehtoja, joita lapset pääsivät kokeilemaan osallistumalla yksin, parin kanssa ja ryhmänä. (Kaikki c-koh-

dat) kertoivat reflektoinnista. Niissä kohdissa innostajana itsereflektoin ja reflektoin lasten kanssa, miten toiminta onnistui ja kannatti. Innostajana minun oli oltava sitoutunut, päättäväinen, luja, mutta samalla innostava ja idearikas, jotta projekti onnistui. Muuten vaarana saattoi olla projektin loppuminen kesken kaiken. Innostajan keinojani tarvittiin useaan otteeseen projektin aikana.

Esikouluvuoden alussa tekemäni suunnitelma kuviossa 2 (kohta 1a) oli tarkoituksella suurpiirteinen, koska halusin jättää tilaa lasten ideoille, joiden tiesin muokkaavan matkaa. Ajatukseni projektista oli lähtötilanteessa suoraviivaisempi pitkin nuolta kohti päämäärää sujuvasti kulkeva reitti ilman spiraalia, kuten kuvion 3 ensimmäinen kuva osoittaa. Suunnitelma oli sellaisenaan kuitenkin riittämätön kestämään ilman innostajan vahvaa rooliani, joten projekti vaati ehdottomasti spiraalin onnistuakseen.

Projektin alussa hahmottamatta jääneet sivuspiraaleiksi kutsutut uudet ja ennakkoimattomat ongelmat ja tutkimustehtävät saattavat nousta esiin matkan aikana keskellä olevasta pyörteestä. Muutospyrkimys eli interventio auttaa näkemään asiat eri tavalla kuin ennen ja interventiolla pyritään pitkäaikaiseen parempaan muutokseen. (Heikkinen & Kaukko 2023, luku 1.) Yllättävät tilanteet haastoivat minua innostajana. Kuviossa 3 on nähtävissä ensimmäisen syklin aikana tapahtunut odottamattoman tilanne. Myöhemmin opinnäytetyön raportissani selviää, millainen tilanne oli, miten se ratkesi ja mitä vaikutuksia sillä oli matkan kulkuun. Olen avannut pitkin raporttia kaikki muutkin yllättävät tilanteet, kuten myös kaikki spiraalissa kulkevat kohdat.

Kuvio 3. Toimintatutkimuksen rakentumisvaiheita

Ihanteellisessa viireystilassa saavutetaan flow-kanava, jossa opimme ja kasvamme konkreettisesti. Kasvu näkyy myös aivokuoren hermosolujen muutoksissa ja kehon sopeutumisessa aina vain paremmin haasteisiin. Oppijoiden ollessa innostuneita ja sitoutuneita oppimaan, tiedosta ja taidoista vastuussa olevat hermoradat muovautuvat tehokkaasti. Tehokkaan oppimisen kannalta keskeistä on hauskuus, leikki ja pelit. Uusien taitojen omaksumisessa ja tiedon ymmärtämisessä sitoutuminen, sisäinen motivaatio ja flow ovat muun muassa motivaatio-psykologian ja positiivisen psykologian kestävien oppimiskokemusten luomisessa erityisen merkittäviä. (Järvilehto 2014, 18, 48–53.) Päätäväisyyteni projektin eteenpäin viemisessä oli avainasemassa. Lapset tarvitsivat kannustavaa, ymmärtäväistä ammattilaista, joka kuunteli ja mahdollisti heidän ideoitaan.

3 SADUTTAVA TOIMINTAKULTTUURI

Esikoululainen pohtii omaa paikkaansa maailmassa kokien usein olevansa raja-tilassa, vanhan ja uuden välissä. Hän on todella kiinnostunut kuuntelemaan satuja. Todellisuuden ja mielikuvituksen välillä liikkuvat uudet sadut ovat esikoululaisille hyviä vanhojen satujen rinnalla. (Heikkilä-Halttunen 2015, 99.) Esikouluikäinen lapsi oppii helposti uusia asioita, koska hän on utelias ja avoin uusille haasteille. Hän haluaa kertoa omia tarinoitaan tullen näin kuulluksi ja nähdyksi, joten vuorovaikutustilanteiden on oltava lasta kunnioittavia. Näin ollen tunne- ja vuorovaikutustaidot pääsevät kehittymään. Esikoululaisten oman toimintakulttuurin luomisen edellytyksenä on, että aikuinen huolehtii kielellisen kehityksen tilanteita. Satuhetken voi pitää niin, että lapset kertovat heitä kiinnostavista asioista ja aikuinen mahdollistaa onnistuneen hetken olemalla aidosti läsnä ja kuuntelemalla sekä mahdollisesti palaamalla asiaan aiheisiin liittyvien kirjojen kanssa. Tunteiden tunnistamista ja nimeämistä on tärkeää harjoitella satujen, kirjallisuuden tai draaman avulla. (Mäki & Typpö 2024, 147–148.)

Lapsia kannustetaan varhaiskasvatuksessa keksimään itse satuja, joita dokumentoidaan (Opetushallitus 2022, 46). Lapsen saadessa kertoa säännöllisesti ajatuksistaan ja hänen maailmansa tärkeistä asioista sadutuksen avulla, lapsen rohkaistuminen selkeään itsensä ilmaisemiseen vahvistuu (Karlsson 2014, 74, 79). Lasta motivoi sadutusmenetelmässä hetkellisesti samalle aaltopituudelle asettuminen aikuisen kanssa. Jokaisen esikoulusta valmistuvan on oleellista osata taitoja, joita sadut opettavat. Näitä taitoja ovat empatiakyky, itsehillintä, tunteiden hallinta sekä ongelmanratkaisu. (Heikkilä-Halttunen 2015, 101, 120.)

Sadutuksen leikinomaisuus innostaa niin lapsia kuin aikuisiakin kertomaan toisilleen tarinoita ja ajatuksia. Niin satu kuin leikkikin on yhtä aikaa totta ja mielikuvitusta, koska niissä molemmissa asetutaan toisen asemaan, pohditaan yhdessä syitä ja seurauksia ja käydään erilaisia tunteita läpi. Sadutusmenetelmän laajat vaikutukset pääsevät toteutumaan, kun saduttaminen toistuu varhaiskasvatuksessa järjestettävissä toiminnoissa aidosti ja säännöllisesti. Lasten piilossa oleva oma kulttuuri näyttäytyy sadutuksen ja aikuisen todellisen kiinnostuksen avulla. Aikuisille sadutusmenetelmä toimii oppimisen, muuttumisen ja työn kehittämisen

välineenä, joten aikuisten toimintatapoja muuttamalla luodaan saduttava toimintakulttuuri. On olemassa muuttuvaa ja monenlaista arvokasta tietoa, joka poikkeaa tavallisesta esillä olevasta tiedosta. Kokemukset, merkitykset ja tunteet tulevat esiin kerronnallisessa tietämisessä sadutusmenetelmän muodossa. (Karls-son 2014, 19–23, 70–72, 164, 227.)

Innostaja voi herättää lapsissa inspiroitumisen ja intohimon sellaiseen tekemiseen, josta lapsi ei aiemmin ole ollut tietoinen tai joka on jäänyt häneltä huomiotta (Järvilehto 2014, 167). Ammatilainen saa arvokasta tietoa lapsen mielessä olevista ajankohtaisista tärkeistä asioista sadutuksen avulla (Mattanen, Marjala & Marjala 2022, 59). Satukirjaprojektissamme sadutus kulki koko matkan ajan mukana. Minulla innostajana säilyi sadutuksen hallinta ja järjestelmällisyys muistiinpanojeni avulla.

4 KIRJAPROJEKTIN OPPIMISYMPÄRISTÖT

Lasten laaja-alainen osaaminen vahvistuu laadukkaana pedagogisen toiminnan kautta muun muassa eri oppimisympäristöjä hyödyntäen (Opetushallitus 2022, 26, 31). Innostajan tehtävä on tarjota lapsille uutta oppimista inspiroiva monipuolinen oppimisympäristö. Aivojen lisäksi ympäristöllä on merkittävä rooli mielen toiminnoille. Inspiroiva, värikäs ja vapaaseen liikkumiseen ohjaava ympäristö mahdollistaa löytymään toimimistavan flow-kanavassa pysymiseen. (Järvilehto 2014, 167, 174–175.)

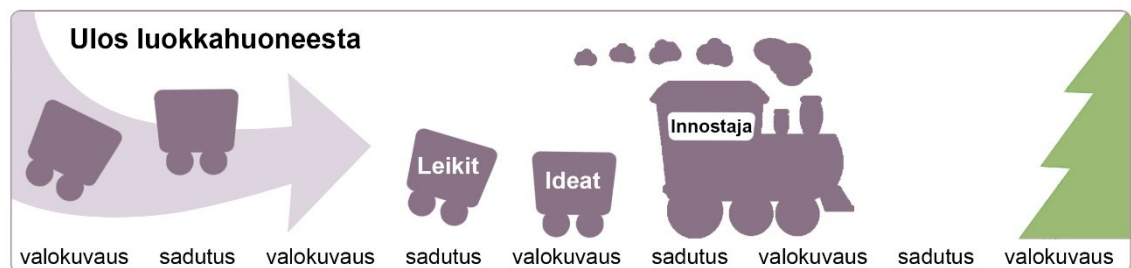
Esikoulun oppimisympäristön on tarjottava mahdollisuudet leikkimiseen. Oppimisympäristön kuuluu tukea lapsen luovuutta ja aktiivisuutta sekä edistää vuorovaikutusta lasten ja aikuisten välillä. Lapselle pääsee kehittymään terve itsetunto ja hänen sosiaaliset taitonsa vahvistuvat, kun oppimisympäristö tarjoaa jokaista kunnioittavan ja turvallisen ilmapiirin. (Opetushallitus 2014, 24.) Mielikuvituksellinen ympäristö innostaa lasta leikkimään (Karlsson 2014, 165). Valitsin kirjaprojektimme oppimisympäristöiksi sisä- ja ulkotilan, joissa vuorottelemisen vaikutti onnistuneesti ryhmäytymiseen ja helpotti osallistumista yhteiseen toimintaan. Luovuuden ja leikillisyyden mahdollistaminen esikoulussa poisti vanhanaikaiset ongelmat oikeista ja vääristä ratkaisuista johtaen siihen, että kaikki ratkaisut olivat avoimia.

4.1 Lähimetsä oppimisympäristönä

Fyysinen ja psyykinen hyvinvointi sekä sosiaalinen kyvykkyys ovat terveen ympäristösuhteen keskeisiä etuja. Metsässä lapsen liikkumisen karkeamotoriset taidot kehittyvät, hän oppii sietämään pettymyksiä sekä huolehtimaan toisista ihmisistä ja ympäristöstään. Lasten keskinäinen yhteenkuuluvuuden tunne vahvistuu ryhmässä yhteisten elämyksien ja kokemusten kautta. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 68.) Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä sekä kehitettäessä innostajan on huomioitava ensisijaisesti lapsen etu. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet laaditaan Opetushallituksen antaman valtakunnallisen määräyksen mukaan (Opetushallitus 2022, 8, 23.) Pelkosenniemen kunnan perheet toivovat Lapin upean lähiluonnon olevan merkittävä oppimisympä-

päristö heidän lapsilleen varhaiskasvatuksen arjessa. Lähiluonnossa lapsen leikkinen ja luova tutkiminen toteutuvat kaikkina eri vuodenaikoina. (Mattanen, Marjala & Marjala 2022, 10.)

Esikoulussa opetuksen viisi tavoitteellista kokonaisuutta on ilmaisun monet muodot, kielen rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme sekä tutkin ja toimin ympäristössäni (Opetushallitus 2014, 30–35). Esikoululaisten kanssa toteutuva laaja-alainen osaaminen lähimetsässä kokoaa kaikki viisi oppimisen aluetta, koska alle kouluikäisille toimintatuokioita ei pilkota osiin. Lähimetsä muodostaa oppimiskokonaisuuden. (Fågel & Parikka-Nihti 2021–2023, Vahvasti ulkona koulu.) Joustavan metsän, luonnon aarreaitan rohkea käyttäminen pedagogisena toimintaympäristönä avaa esiopetukselle uusia ulottuvuuksia. Elämyksellisyys ja leikkisyys vaikuttavat positiivisesti oppimiseen ja luonnonmateriaalien luova käyttäminen innostaa lapsia kekseliäisyyteen. Luonnollisessa oppimisympäristössä lapsille kuuluu jättää toteuttamiseen omaa tilaa ja aikaa, jolloin he innostuvat, nauttivat ja oppivat parhaiten, kuten kuviosta 4 voi havaita.

Kuvio 4. Lähimetsä oppimisympäristönä

Luonnon värien näkeminen sekä luontoäänien kuuleminen muodostavat luontoyhteyden luontevimmin. Läsnaolomme lisääntyy metsässä, jossa aistimme rauhoittuvat ja yhteenkuuluvuuden tunne lisääntyy. Lapsi kykenee keskittymään rauhassa ohjaten toimintaansa luovasti, sitoutuneesti ja keskittyneesti aistiärsykkeiden ansiosta. Luonnolliset äänimaisemat parantavat keskittymiskykyä ja lisäävät positiivisuutta. Aikuisen on tärkeää herätellä itseään heittäytymällä lapsen lailla metsästä kumpuavalle ideoinnille. (Fågel, Jussila & Sarkkinen 2021, 10–14.)

4.1.1 Lähimetsäleikit

Flow-tilassa kuuluu täytyä neljä ehtoa, joita ovat täydellinen keskittyminen meilläään olevaan tehtävään, konkreettinen palaute tehtävästä, tehtävän selkeä tavoite tai tarkoitus sekä tasapainossa olevat taidot ja tehtävän asettamat vaatimukset (Järvilehto 2014, 40). Leikkiessään lapsi on täysin sitoutunut tekemiseensä, jonka vuoksi leikki on oivallinen väline flow-kokemukseen. Leikkiessään lapsen taidot ja tehtävän vaativuustaso ovat tasapainossa. Tärkeää on, että ammattilainen antaa positiivista palautetta usein lapsen onnistumisesta ja tekemisestä. Välittävä ammattilainen edistää lasten oppimisen lisäksi heidän onnellisuuttaan ja hyvinvointiaan. (Leskisenoja 2019, 96, 108.)

Innostajana minun oli vastattava inklusion haasteisiin. Kuviossa 2 (kohta 1a) pohdin kirjasuunnitelmaa tehdessäni elokuussa leikin monia mahdollisuuksia inklusio huomioiden. Mahdollistin lapsille leikkiympäristön, joka tuki lasten hyvinvointia ja jossa lapset saivat loistaa. Minulle oli tärkeää saada lapsille onnistumisen kokemuksia ja ilon elämyksiä, joten suunnittelin leikkiympäristöä lähimetsään. Pelkosenniemellä lähimetsään pääsi lasten kanssa polkua pitkin turvallisesti ja nopeasti. Luontoystävällisten risumajojen rakennukset alkoivat, kamera kävi ja yhteinen taukohetki mahdollisti maskotti-ideoiden syntymisen.

Valmiiksi keksitty tietokonepelihahmo meinasi tunkeutua kirjaamme, mutta onnistuin suuntaamaan lapsen vahvan ajatuksen maskotistaan luovuuden suuntaan. Lähimetsä auttoi inspiroimisessa ja kirjan aloittaminen sujui ilman kiertoreittejä, kuten kuviossa 2 (kohdasta 1b) ja kuviossa 4 voi havaita. Merkitsin työpäiväkirjaani elokuun kohdalle:

”Ulos luokkahuoneesta. Maskotti-ideat. Kodit ja majat metsässä, maailmat, leikit, kamera mukaan. Luokkatila: maskottien piirroksiset. Piirroksista ompelutöiden kaavat.”

4.2 Luokkatila oppimisympäristönä

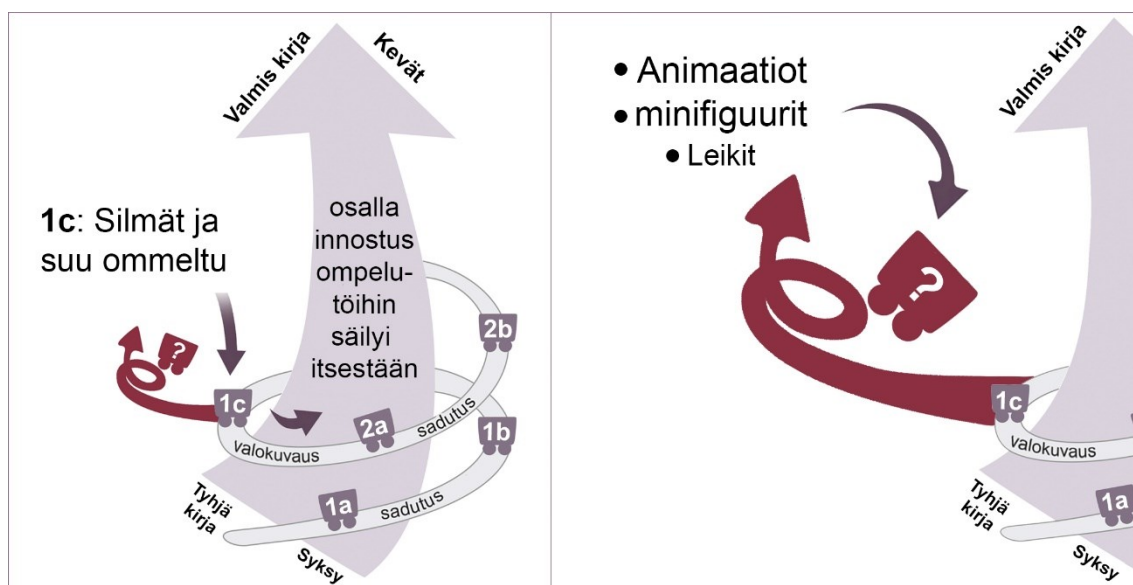
Lapsen edun mukaisesti toteutettu fyysinen oppimisympäristö mahdollistaa psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön toteutumisen (MATTANEN, MARJALA & MARJALA 2022, 38). Innostava oppimisympäristö sallii lapsille vapaan tutkimisen silloin kun lapselle sopii. Luovien tilojen tekeminen tukee lasten luovuutta ja auttaa lapsia kokeilemaan erilaisia asioita. Montessoripedagogiikka perustuu lapsilähtöiseen ympäristöön, jossa lapset pääsevät tutkimaan ja kokeilemaan itse. Montessoripedagogiikkaa toteuttava innostaja ohjaa lapsia monipuolisessa ympäristössä saaden lapset kehittymään sellaiseen suuntaan, joka heitä kiinnostaa. (JÄRVILEHTO 2014, 177–178.) Esikoululuokassa oli huomioitu, että kaikki lapsille tarkoitetut välineet olivat lasten korkeudella heidän saatavilla. Lapsilla oli mahdollisuus liikkua vapaasti luokassa tutkien. Luokka oli kodinomainen, herkullisen värinen ja luokka oli muunneltavissa tilanteen mukaan. Usein pidetyt leikkihetket auttoivat lapsia keskittymään ohjattavaan asiaan ja pitämään innostumisen yllä.

Siirtyessämme luokkatilaan pyysin lapsia piirtämään paperille retkellä suunnitteleman maskotin. Lapset uppoutuivat piirtämään hämmästyttävän kiinnostuneina lähimetsässä kertomien suunnitelmiansa mukaisen omaperäisen hellyttävän hahmon.

Ompelu on yksi tekstiilityön työtapana, jonka avulla esikoululaiset harjoittelevat suunnittelu- ja hienomotorisia taitoja (Opetushallitus 2024, 48). Aistiyliherkkyys tarkoittaa sitä, että lapsi esimerkiksi tuntee ärsykkeet tavanomaista voimakkaammin. Tuntoaistin kautta aistiyliherkkä voi kokea esimerkiksi puhtaat, pestyt kädet likaisina. (LAPINKOSKI 2021.) Valitsemani pehmeä, nyytön huopakangas suorastaan kutsui koskettamaan. Värikkäät huopakankaat ja ompelulangat innostivat tekemään värivalintoja. Huopakankaalle piirrettiin jokaisen lapsen paperipiirrosta mukaileva muoto ompelutyötä varten. Raamit menivät siinä, että maskotin kuului asua lähimetsässä. Maskotin koko vaihteli noin 30 cm x 20 cm koosta noin 40 cm x 50 cm kokoon. Luokassa vallitsi innostunut tunnelma, ryhmäytyminen ja osallisuus olivat vahvasti läsnä.

4.2.1 Innostajan rooli projektin alkuvaiheessa

Muuttumattomuuden asenteen omaava luovuttaa helpommin kuin henkilö, joka sietää toisten onnistumiset itse lannistumatta. Ne, joilla on muuttumattomuuden asenne, haluavat toimia vain mukavuusalueellaan välttämällä liian haastavia tehtäviä. (Järvilehto 2014, 54–55.) Menestyksikkäät opettajat panostavat opettamiseen rohkaisten ja kannustaen lapsia pääsemään vaikeiden tehtävien yli luovuttamatta. Edistykselliset opettajat tekevät linkkejä yhden onnistumisen ja seuraavan vaiheen välillä näyttämättä lapsille oppimisen olevan helppoa. (Ward 2007, 19.) Luokkatilassa tapahtui yllättäen kuvion 5 (kohdan 1c) mukaisesti silmien ja suun ompelamisen jälkeen ensimmäisen syklin odottamaton, haastava tilanne. Innostajana keksin ja toteutin erilaisia keinoja lasten motivaation nostamiseen. Keinot auttoivat jokaisen lapsen pääsemään takaisin spiraalin matkaan. Havainnollistin koko tilanteen kuvion 5 avulla.

Kuvio 5. Ensimmäisen syklin odottamaton tilanne

Mukavuusalueen ulkopuolelle jäämisen vuoksi innostus osalla lapsista hiipui. Kirjoitin työpäiväkirjassani lokakuun kohdalle:

”Lähimetsä: luovuuden lähde. Luokkatilassa motivaatio laskee. Keinoja motivaation nostamiseen?”

Innostajan on ammatillisessa toiminnassaan tärkeää tuntea mahdollisimman monia ryhmätyön menetelmiä ja osata hyödyntää käytäntöjä rohkeasti, luovasti ja

hieman ovelasti. Oveluus auttaa voittamaan kriisit projektin matkalla. Toimintaansa sitoutunut innostaja pystyy ohjaamaan lapsia omatoimisuuteen, mikä on yksi innostamisen tärkeä tavoite. (Kurki 2000, 9, 26–30.) Luova ajattelu tarkoittaa kykyä murtaa ajattelu palasiin, pelleillä ja luoda uusia ideoita. Luovan ajattelun ytimessä kokeillaan uusia lähestymistapoja vain niiden hauskuuden ja kiinnostavuuden vuoksi ajattelematta vielä ollenkaan, onko niistä hyötyä. Hauskuus ja leikkiminen antaa luovalle ajattelulle elinvoimaa. Hedelmällisten tulosten tuottamiseksi kriittinen asenne on tärkeää, kun ensin on saanut olla innovatiivinen. (Järvillehto 2014, 189.) Mediavälinettä käyttäessä on merkittävää miettiä, mihin lasten huomion kuuluu kohdistua. Liikkuvan kuvan tekemisellä on aina oltava lapsille toiminnallinen tavoite, selkeä päämäärä. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 12, 31.)

Hauskoja animaatioita keskeneräisistä maskoteista otetuista valokuvista kokeillessani mietin erityisesti niitä lapsia, joilla ompelutyö keskeytyi. Halusin heidän huomion keskittyvän oman ompelutyön etenemiseen karusellissa pyörivän, kuperkeikkaa heittävän tai taivaalla lentävän maskottianimaation avulla. Kuvion 5 (kohdat 2a ja 2b) kuvaavat keksimieni keinojen ja niiden käyttämisen ajankohtaa satukirjaprojektissamme. Yllätyksekseni animaatioideani toimivat ja muutaman minuutin kestävien animaatiopätkien jälkeen kuvion 5 (kohdan 2c) mukaan jokainen lapsi ompeli keskittyneesti.

Kokeilin säilyttää lasten innostuneisuuden ompelutöitä kohtaan tulostamalla ja laminoimalla leikkiin sopivat hauskat minifiguurit lasten keskeneräisistä ompelutöistä, kuten kuvion 5 huomaan. Lapset innostuivat leikkimään minifiguureilla monena päivänä ja samalla sadutus pääsi jatkumaan luontevasti. Ilokseni ompelutyöt etenivät leikin lomassa. Oman ompelutyön valmistuminen aiheutti huomamaan oman käden jäljen. Lapsen vahvuudet tulivat näkyviksi itselle ja toisille. Toisten ryhmäläisten antama kehuminen vahvisti yhteenkuuluvuuden tunnetta ehkäisten syrjäytymistä. Siitä seurasi yllätykseksemme uusi innostuminen maskotin poikasen tekoon.

5 PROJEKTITYÖ JA EMANSIPAATIO

Laaja-alainen osaaminen alkaa varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta jatkuen läpi elämän edistään lasten kasvua. Laaja-alaista osaamista tarvitaan tasapainoiseen elämään yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Laaja-alainen oppimiskokonaisuus toteutuu hyvin projektityöskentelyssä. (Opetushallitus 2022, 25–26.) Emansipaatio tarkoittaa vapautumista yksilöön ja yhteiskuntaan kohdistuvista epäkohdista sekä edistyksellisten tavoitteiden saavuttamista (Nivala & Ryyänen 2019, 153).

5.1 Emansipaatio mahdollistaa

Kasvatuksellisessa emansipaatiossa ihminen vapautuu itsenäiseen toimintaan ja ajatteluun yhteistyössä muiden kanssa. Juurtuneet ajatus- ja toimintamallit muuttetaan monimutkaisemmiksi, jolloin irrottaudutaan itsestäänselvyyksistä. Totuuk-sien etsimisestä päästetään irti. Emansipaatioprosessissa kasvattajan tehtävä on herättää lapsi itsenäiseen ajatteluun sekä oman älyn käyttämiseen. Kasvattajan on edistettävä lapsen ymmärrystä omista kyvyistään ja osaamisestaan. Lapsen taustan perusteella syntyneet ennakoasenteet poistuvat emansipaatiossa ja ti-lalle vaihtuu ymmärrys jokaisen lapsen kohdalle muodostuneesta innostumisen mahdollisuudesta yhdessä toimiessa. Emansipatorinen opettaja keskittyy autta-maan lapsia heidän oman älyn käyttämiseen, jolloin lapset oppivat ja pysyvät ak-tiivisena kiinni tehtävissä. Emansipatorisen opettajan on ohjattava lapset kunnioittamaan toisia ja ottamaan vastuu ympäristöstään. (Nivala & Ryyänen 2019, 153–156, 242.)

Oppimiseen vaikuttaa se, ajatteleeko lapsi olevansa älykäs vai ei. Lasten ei kuulu lajitella itseään lahjakkaiksi tai vähemmän lahjakkaiksi, koska vähemmän lahjak-kaat eivät tunne olevansa yhtä tärkeitä kuin lahjakkaat. Opettajien on rohkaistava lapsia näkemään oppiminen sellaisena, jota jokainen voi tehdä. Esikouluikäisten lasten on tärkeintä pystyä keskittymään tunteiltaan merkityksen tuottamiseen. Opettajat, joiden oppilaat tekevät kykyjensä mukaan, kehuvat oppilaitaan ihaile-vasti. (Ward 2007, 17–19.) Lasten keskittyessään annettuun tehtävään kaikki to-teutustavat olivat oikeita. Innostajan oli ohjattava lapset sellaisten tehtävien pa-riin, joita jokainen lapsi pystyi toteuttamaan omalla tavallaan.

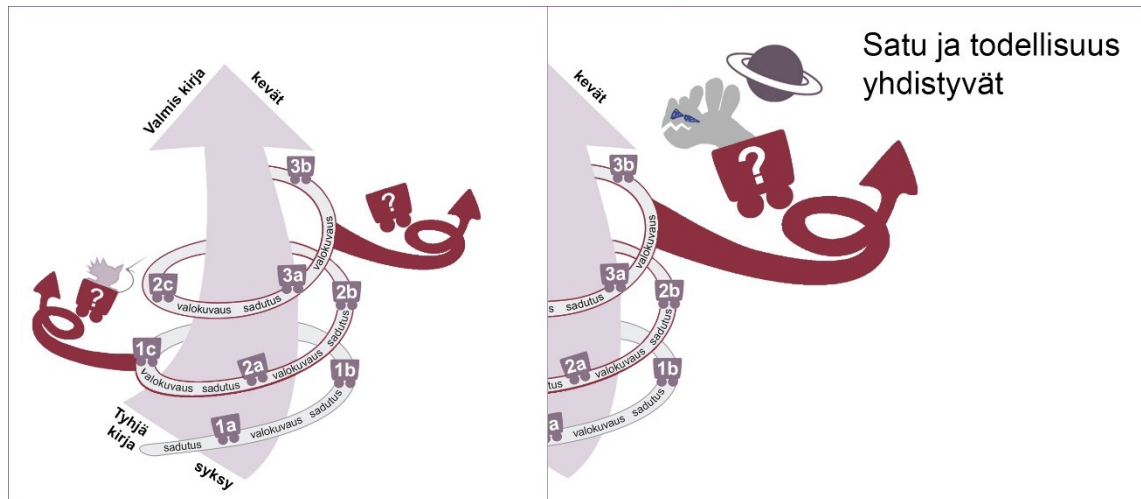
Integraatio eli eheyttäminen mahdollistuu projektien parissa työskennellessä. Integraatiossa pääsee toteutumaan mielekäs kokonaisuus yhteyksien muodostamisen keinoin. (Rusanen, Kuusela, Rintakorpi & Torkki 2014, 68.) Ammatillaisen toiminta vaikuttaa suuresti lasten toimintaan sitoutumisessa. Erilaisten projektien on todettu vaikuttavan tehokkaasti lasten toimintaan sitoutumisessa, koska projektia suunniteltaessa jokainen lapsi saa valita mieleisen lähtökohdan sekä olla mukana aiheen ideoinnissa. Jo valmiiksi innostunut aikuinen syttyy helposti lapsen ehdottamista ideoista ja mielenkiinnon kohteista lähtien aktiivisesti ja joustavasti toteuttamaan niitä. Samoin lapset lähtevät innostuneina motivoituneen ja toimeliaan aikuisen matkaan. (Leskisenoja 2019, 94–95.) Varhaiskasvatuksessa lapsilähtöinen projektityöskentely kannatti sen kiinnostavuuden ja pitkäkestoisuuden vuoksi. Esikoululaiset veivät ideoita pidemmälle eri reittejä, koska projekti oli niin moniulotteinen, että jokaiselle lapselle riitti iloa ja touhua sen parissa innostajan avustamana.

5.2 Innostaja mahdollistaa luovuuden yli rajojen

Avaruusteema alkoi esikoulussa tammikuussa. Valmiiksi ohjatun kolmiulotteisen auringon ja maapallon askartelujen valmistuttua jokainen esikoululainen jäi yhteiseen pöytään vesiväriastian ääreen. Tapahtui odottamaton tilanne, jossa esikoulun muu toiminta alkoi vaikuttaa satukirjaprojektiin. Havainnollistin kolmannen syklin odottamattoman tilanteen kuvion 6 avulla. Hämmästykseni huomasin lasten pysyvän flow-kanavassa kirjaprojektin ja avaruusteeman ansiosta. Lapset muunsivat omatoimisesti muita esikoulussa tapahtuvia toimintoja, kuten avaruusteemaa satukirjaan sopivaksi minun sen salliessa. He jatkoivat yhdessä auringon keltaisen ison vesiaastian luona tehden oman erikoisen vesiväri-sekoituksen pipe-teillä putkiloihin ja vesiaastioihin. Satu jatkui hauskoilla vesiväri-sekoituksista nousseilla ideoilla:

”Vihertävä vesi oli mustekalojen herkkuruokaa. Käpy Satumetsän pronssin oranssi taikaliemi oli tarkoitettu mustekaloille. Jos mustekala joi taikalientä, se pystyi kävelemään maalla.”

”Satugalaksin limaisesta ja vihreästä vedestä syntyi vihreä piikikäs otus nimeltään Shirk.”

Kuvio 6. Kolmannen syklin odottamaton tilanne

Avaruusaiheen todellisuus kiinnosti lapsia niin paljon, että he innostuivat yhdistämään avaruuden todellisuutta ja sadun mielikuvitusta askarrellen kirjaan oman yhteisen satugalaksin, jolla koko kirja loppujen lopuksi alkoi. Lapset mallinsivat satugalaksin magneeteilla, joista he rakensivat fysiikan kaavoja muistuttavia kuvioita, kuten liitteistä 3 ja 4 huomaa.

Lapsi pystyy sietämään tämän päivän uutisten aiheuttamat hämmentävät, ahdistavat ja pelottavat tunnetilat satujen ja mielikuvitusleikkien avulla. Haasteista ja vaikeuksista selviäminen kuuluu todellisuuteen, johon satu valmistaa lasta. Satu suojaa lasta harmillisilta todellisuuden aiheuttamilta tunteilta niin, että lapsi pääsee kuitenkin kohtaamaan todellisuuden. Sosiaaliset taidot vahvistuvat sekä tunne-elämä kehittyy satukirjallisuuden avulla. (Heikkilä-Halttunen 2015, 100–101.) Oppimisen kannalta leikkiminen on ratkaisevan tärkeää, koska aivot kasvattavat uusia yhteyksiä leikkimisen avulla ja tällä tavalla selviämme paremmin muuttuvassa maailmassa (Järvilehto 2014, 119–120). Realistisen elämän yhteiskunnalliset teemat nousivat kirjaprojektissa esiin ja oman mielikuvitusmaailman avulla lapset pääsivät käsittelemään mieltä painavia asioita, kuten kuvion 2 (kohdat 3b–3c) tarkemmin osoittavat. Lapset uskalsivat avautua vaikeista asioista ja pystyivät leikin ja sadutuksen kautta käsittelemään ahdistavia asioita, kuten sotaa ja rahan riittävyyttä. Tästä esimerkkinä kirjasta muutama tekstikohta:

- ”Yksisarviset tiesivät, että satuplaneetan kaikki metsät olivat turvassa. Niitä ei pystynyt kukaan valloittamaan.”
- ”Lautaselta ei ruoka lopu koskaan.”

”Lammikon pohja oli kolikoiden peitossa. Kolikot lisääntyivät lammikon kasvaessa.”

Yhteiseen pitkäkestoiseen leikkiin eläytyminen näkyi kirjassa, johon jokainen toi oman ripauksensa tarinaa, kuten liitteestä 5 huomaat. Tässä yhden lapsen kertoma tarinan pätkä:

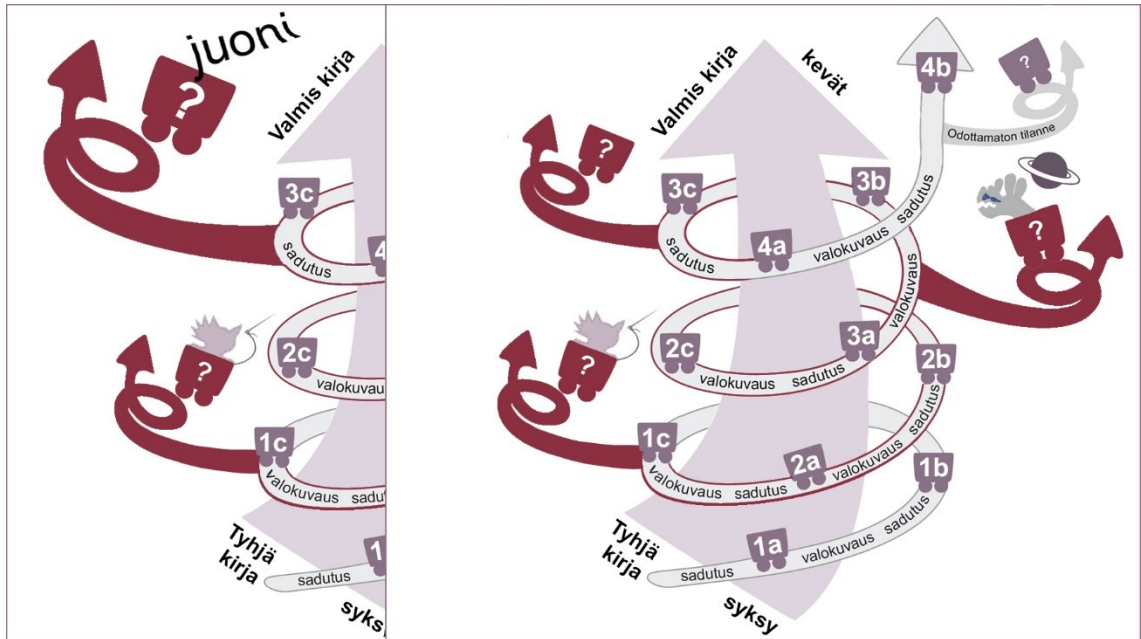
”Shirkin poikanen nimeltään Milk sai leikkiä päivät pitkät sateenkaarihuvi-
puistossa, jossa oli seikkailurata, vuoristojuna ja spiraalin muotoinen por-
taali, jonka sisällä olevassa Ansaluolassa oli kultaa ja hopeaa. Huvipuist-
ossa oli tarjolla hienoa ja hyvää mehua, jota sai tilattua Hyönteishotellin
mehun keittäjältä.”

5.3 Pitkäjänteinen innostaja

Yhdessä miettiminen ja yhteisöllisyys toteutuvat ryhmäsadutuksessa. Ryhmäsadutus mahdollistaa eri näkökulmien ja arvostavan tunnelman toteutumisen. Yhteisen tarinan syntymisen edellytyksenä on kaikkia lapsia kiinnostavan juonen keksiminen yhdessä vuorotellen. Aika auttaa lapsia innostumaan kerronnasta, jolle tarvitaan tilaa ja arvostusta. (Karlsson 2014, 34–35, 45.) Havahduin siihen, että kirjastamme puuttui yhteneväinen juoni kokonaan. Innostajana huomasin lasten keskittyvän enemmän omaan metsään yhteisen juonen keksimisen sijaan, jonka kokoamiseen en meinannut löytää ratkaisua. Tämä odottamaton tilanne on nähtävissä kuvion 7 kolmannessa sivuspiraalissa. Lapset villiintyivät välillä kertomaan hurjia tarinan pätkiä juonen kuljettamisen sijaan. Etsin keinoja kysellen lapsilta positiivisia ideoita yhteiseen mysteerijuoneen eri päivinä heidän leikkiessään. Kuvion 7 (kohta 4a) kuvaa parannettua suunnitelmaa, jossa keinoni alkoivat toimia käytännössä.

Kysymysteni avulla eräänä päivänä lasten timanttilinnaleikistä lähti idea yhteiseen mysteerijuoneen, joka alkoi Vihreän Vuorimetsän Rakkauden poikasten kerhoiltana hiekkalaatikolla. Siellä Pimeyden Velhometsästä kotoisin oleva poikanen alkoi kertoa heidän metsän timantti- ja raha-aarteista. Tämä sai toisten poikasten kiinnostuksen heräämään. Poikaset sopivat yöllisen tapaamisen, jolloin timantteja päätettiin lähteä saalistamaan tyhjillä kanistereilla ja mustekalapoikasten keksimällä timantti-imurilla, joka kuljetettiin Pimeyden Velhometsän timanttijahtiin timanttikärryllä. Kuvitus oli suuressa roolissa tarinan

tukena, kuten liitteistä 6 ja 7 voi havaita. Kirjassa toteutuivat esikouluvuoden aikana tapahtuneet seikkailut ihmeellisessä satugalaksissa, jossa mielikuvituksen voima avasi ovia mysteerien maahan. Kirjan lopussa poikasten löytymistä juhlittiin yhteisessä ystävyysjuhlassa discopallon hohtaessa kilpaa auringon kanssa.

Kuvio 7. Kolmannen syklin toinen odottamaton tilanne

Kirjallisuuden avulla lapsen mielikuvitus syttyi luontevasti. Fyysinen kirja mahdollistaa rauhoittumisen sadun ääreen eri tavalla kuin videokuvaan. Lapsi pystyy omaksumaan kirjan tarinaa saaden viettää tarvittavan ajan haluamiensa aukeamien äärellä verrattuna videoon, jossa tarina vilisee nopeasti ohi. (Heikkilä-Halttunen 2015, 106.) Uunituore 36 sivuinen *Metsän mysteerit* kirja saapui kirjapainosta sopivasti kevätkuuhlapäiväksi, jolloin jokainen esikoululainen sai oman satukirjan itselleen. Kirjan kansi on nähtävillä liitteessä 8. Lasten ylpeyden määrä oli sanoin kuvaamaton. Neljännen syklin odottamattoman tilanteen näkee kuviosta 7. Tilanne liittyi jo koululaisiksi tulleiden lasten kiinnostuksesta uusien esikoululaisten tulevasta kirjaprojektista, ompelutöistä, yhteisistä hetkistä ja tulevista metsäretkistä.

6 EETTISYYS

Eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Luotettavuus tarkoittaa, että muun muassa suunnittelussa ja menetelmissä varmistetaan tieteellisen toiminnan laatu. Tieteellistä toimintaa suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan raportoiden ja viestittäen rehellisesti, avoimesti, oikeudenmukaisesti ja mitään salaamatta. Tieteellisen toiminnan osapuolia, yhteiskuntaa ja ympäristöä kuuluu arvostaa. Koko tieteellisestä toiminnasta kannettava vastuu alkaa ideatasolta ja ulottuu muun muassa toteutukseen, julkaisemiseen sekä vaikutuksiin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11–12.) Hyvä tieteellinen käytäntö opinnäytetyössä tarkoittaa, että on käytettävä tiedeyhteisön hyväksymiä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä sekä tehtävä huolellinen tutkimussuunnitelma. Tarkka lähdeviittaus, asiallinen ja rehellinen lähteiden käyttö sekä huolellisesti tehty tutkimussuunnitelma kuuluvat myös hyvään tieteelliseen käytäntöön. (Vilkkä 2015, 41–45.) Käyttämäni tiedonhaku- ja tutkimusmenetelmä on tiedeyhteisön hyväksymä. Käytin tiedonhankintamenetelminä Lapin ammattikorkeakoulun kirjaston LUC Finnan tiedonhakujärjestelmää, koko Suomen kattavaa Finnaa sekä paikallista kirjastoani, josta lainasin alan kirjoja. Varasin riittävästi aikaa opinnäytetyöhöni, jotta sain tehtyä toiminnallisen osuuden eli produktin ja siitä tehtävän raportin asianmukaisesti.

Noudatin tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita ja vallitsevaa tietosuojalainsäädäntöä toiminnallisen opinnäytetyöni raportoinnissa. Tutustuin tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimiin ohjeisiin hyvästä tieteellisestä käytännöstä opinnäytetyössäni lasten kanssa. Vaikka en tutkinut opinnäytetyössäni lapsia, kysyin lasten vanhemmilta luvat opinnäytetyön tekemiseen. En tehnyt lapsille mitään haastatteluja, eivätkä lapset ole tunnistettavissa opinnäytetyössäni. En käyttänyt valokuvia lapsista, enkä maininnut lasten nimiä missään vaiheessa opinnäytetyössäni. Käytin tekstin pätkiä, liitteitä ja kuvioita havainnollistamaan opinnäytetyötäni. Tiedostin, että lasten kohdalla eettiset periaatteet piti olla koko ajan mielessäni opinnäytetyötä tehdessäni, enkä saanut aiheuttaa lapsille minkäänlaista haittaa. Minun täytyi pysyä innostamisen näkökulmassani ja olla hyvin tietoinen ja tarkka kirjoittaessani opinnäytetyötä kertomalla kaiken olennaisen ketään loukkaamatta ja mitään salaamatta.

Suomen perustuslain mukaan jokaisen ihmisen perusoikeuksiin kuuluu ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä tieteen vapauden turvaaminen (Suomen perustuslaki 1999/731, 6–23 §). Minun oli kunnioitettava perustuslain mukaisesti opinnäytetyössäni mukana olevien lasten ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Se tarkoitti kuitenkin sitä, että minun tuli käyttää vapautta vastuullisesti. Minun täytyi luoda luottamus lapsille ja heidän vanhemmille siitä, että kunnioitin lasten ihmisarvoa ja oikeuksia tehdessäni opinnäytetyötä. Vaikka tein lasten kanssa satukirjan, jossa käytettiin paljon kuvia ja jossa näkyi lasten nimet, ne eivät tulleet opinnäytetyöhöni näkyviin.

Pitkin opinnäytetyön matkaa tarvitsee käyttää eettistä harkintaa, koska arjen sekä sosiaalisten suhteiden korostaminen on ihmisten kanssa tehtävälle tutkimustyölle oleellista (Heikkinen & Kaukko 2023, luku 5). Työhönsä ja organisaatioonsa sitoutuneilla työntekijöillä on hyvä joukkuehenki. Jokaisen reilu ja arvostava kohtelu aiheuttaa innostusta. Itsensä likoon laittaminen työn vaivan ja mahdollisen epäonnistumisen lisäksi tuo innostusta työhön. (Juuti 2016, luku 3.)

Toimiessani kaksoisroolissani olin innostajana produktissa sekä tutkin raportissa innostajan roolia. Molemmat roolini tukivat toisiaan, joten onnistuin mielestäni kaksoisroolissani saaden tällä tavalla eniten tietoa. Kaksoisroolissani kirjoitin ensin raporttiin enemmän tunteitani, kunnes huomasin alkaa kirjoittaa teorialähtöistä asiatekstiä. Varasin työlleni riittävästi aikaa, koska tiesin kokemuksesta opinnäytetyön olevan monivaiheinen ja pitkäkestoinen. Yllätyin kuitenkin työn monipuolisuudesta. Kaksoisroolissani jouduin oikeasti miettimään ulkopuolisenaikin tekstiä. Olin uppoutuneena projektiin, joten kaksoisrooli sai minut näkemään, että raportin oli oltava asiallinen eikä pelkästään omien tunteiden vallassa kirjoitettu kokonaisuus.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä satukirjaprojektissa käytin tutkimusmenetelmänä laadullista toimintatutkimusta ja analysoin aineiston spiraalin avulla. Tutkimuskysymykseni ovat, miten innostaminen säilyy koko oppinäytetyön matkan ajan ja miten innostajan rooli näkyy koko prosessin ajan ryhmän haasteet huomioon ottaen.

Yhteinen satukirjaprojekti itsessään on monipuolinen, luova ja lapsia motivoiva. Projekti tarvitsee kuitenkin innostajan, joka huolehtii varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumisesta laajasti muun muassa tarjoten vuorottelevat leikkiin kutsuvat oppimisympäristöt. Spiraali puolestaan ohjaa innostajaa. Käytännön ja teorian perusteellinen vuoropuhelu projektin alusta loppuun spiraalin muodossa on innostajalle ratkaisevan tärkeää innostamisen onnistumisen kannalta. Esikouluikäisellä lapsella on taito yhdistää satu ja todellisuus hausalla huumorilla. Kirjaprojektissa lasten omatoimisuuteen ohjaaminen pitää innostamista yllä. Pitkäkestoiset ompelutyöt aiheuttavat osalle lapsista epämiellyttäviä tunteita, joiden hallintataidot vahvistuvat eteen tulevien haasteiden voittamisen jälkeen. Parhaiten innostaminen säilyy lasten kehuessa toisiaan. Säännöllisesti toteutettuna sadutus inspiroi ja rohkaisee lapsia kertomaan ajatuksistaan ryhmässä.

Innostajan rooliin koko matkan ajan vaikuttavat luonteenpiirteet, asenteet ja ammattitaito. Määrätietoinen innostaja ei horjahda vastoinkäymisistä, vaan hän jatkaa matkaa lannistumatta kohti päämäärää. Innostaja toimii tietoisesti innostamisen toteuttamisen eteen etsien ihanteellista flow-tilaa. Hän keksii ja käyttää erikoisia keinoja haasteista selviämiseen. Innostajan esittämät kysymykset auttavat sadutuksen etenemiseen. Innostajan itsereflektointi on innostamisen kannalta ehdottoman tärkeää ja lasten kanssa reflektointi kertoo, onko innostaminen toteutunut. Innostajan ollessa samalla tasolla lasten kanssa, oppiminen mahdollistuu molempiin suuntiin eli innostaja oppii lapsilta ja toisinpäin.

8 POHDINTA

Kuvailin opinnäytetyöraportissani sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta esikoululaisten tekemän satukirjan tekomatkan vaikutuksia muun muassa inkluusiivisen toimintakulttuurin toteutumiseen. Käsittelin inkluusiivisen toimintakulttuurin toteutumista osallisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon sekä innostajan avulla pitkäkestoisessa yhteisessä oppimisprojektissa.

Tutkimusmenetelmäksi sopi hyvin käyttämäni toimintatutkimus, jossa teoria ja käytäntö vuorottelivat läpi koko opinnäytetyöraportin. Etenin kronologisessa järjestyksessä neljän syklin muodostamassa spiraalissa. Neljä sykliä syntyivät päivitetystä teorioista, jotka toistuivat jokaisessa syklissä. Matkan varrella kohtasimme odottamattomia tilanteita, joissa sekä innostajan rooli että sosiokulttuurisen innostamisen vaikutukset nousivat merkittävästi esiin ja vaikuttivat koko spiraalin eheänä pysymiseen projektin loppuun asti.

Toimintatutkimuksen teoreettinen viitekehys ohjasi innostajaa inklusion haasteissa ja käyttämään monipuolisesti oppimisympäristöjä. Teoria vahvisti käytännön, että innostajan on merkityksellistä tarjota lapsille kirjaprojektissa pitkäkestoihin leikkeihin mahdollistavat mielikuvitukselliset oppimisympäristöt, kuten lähimetsän ja lapsilähtöisesti suunnitellun luokkatilan. Innostajan valitsemien luovien oppimisympäristöjen vuorottelemisen mahdollisti osallistumisen säilymisen yhteisessä projektissa. Innostamisen säilymistä tuki erinomaisesti lasten uskomaton kyky palata luokassa pitkin projektin kulkua lähimetsän satumaailmaan. Lapsen ohjautuvuus yhteiseen tekemiseen metsässä on huomattavasti sujuvampaa kuin rakennetussa ympäristössä.

Esikouluikäinen lapsi yhdisti taitavasti ja huumorintajuisesti satua ja todellisuutta. Huumori yhdisti ryhmää ja kevensi pitkäkestoisten ompelutöiden tekemistä. Ryhmäytymisen ja onnistumisen tunne tuli erinomaisesti esiin lasten kehuessa toisiaan ryhmässä. Innostajan tekemä suurpiirteinen suunnitelma mahdollisti lapsista lähtevien ideoiden toteutumisen ja näin yhteinen lapsilähtöinen matka pääsi muotoutumaan.

Mielestäni onnistuin kaksoisroolissani yhdistämällä sosiaali- ja media-alaa, joista molemmat tukivat toisiaan. Näin laajaan tuotokseen tarvitsin sosiaalialan koulutuksen lisäksi media-alan tuomaa ammattitaitoa ja innostajan tahtotilaa käyttäen kahta ammattia yhtä aikaa. Kaksoisroolini vahvisti ymmärryksen siitä, että varhaiskasvatuksessa pelkässä positiivisessa flow-tilassa pysyminen oli riittämätön koko projektin onnistumiselle. Innostajalta vaadittiin tarkkuutta, ammattitaitoa, eettistä ajattelua, luonnetta ja periksi antamattomuutta kaikkien vaiheiden kohdalla. Lisäksi innostajan oli pidettävä tiukasti huoli monista talletettavista asioista, kuten sadun kirjaamisesta sekä valokuvaamisesta.

Innostajan oli tärkeä antaa lasten olla omia persoonia ryhmässä keuhien heitä tuoden projektin aikana heidän omia mielenkiinnon kohteita esiin. Innostajan oli tärkeää huomata jokaisen vahvuus ja pitää jokaista vahvuutta tasavertaisen tärkeänä vertaamalla niitä toisiinsa.

Ilmaisun monista muodoista käsityöllinen, sanallinen, kuvallinen ja kehollinen ilmaisu toteutuivat vahvasti meidän satukirjaprojektissamme. Nämä ilmaisun muodot kulkivat käsi kädessä läpi koko projektin. Käsityöllinen ilmaisu toteutui ompelutöiden kautta. Sanallinen ilmaisu näkyi sadutuksessa yhteisten leikkien, ompelutöiden ja askartelujen aikana nousseista keskusteluista kirjan ideointiin liittyen. Kuvallinen ilmaisu toteutui askarteluiden, piirrosten, rakennelmien, kuvankäsittelyiden, animaatioiden ja kirjan taiton kautta. Kehollinen ilmaisu ilmeni pitkäkestosten leikkien kautta eri oppimisympäristöissä.

Esikouluryhmä on joka vuosi erilainen. Tänä vuonna toteutetut suurikokoiset ompelutyöt eivät välttämättä onnistu joka vuonna. Pienemmät ompelutyöt ovat yksi vaihtoehto, jolloin aikaa jää enemmän muille ilmaisun muodolle, kuten musiikilliselle ilmaisulle ja kuvallisesta ilmaisusta kuvataiteelle.

Innostamisesta varhaiskasvatuksessa on olemassa hyvin teoriatietoa. Opinnäytetyöni kaltaista toimintaa on tutkittu ennenkin ja lähteiden perusteella sitä tyyliä kannattaa toteuttaa jatkossakin varhaiskasvatuksessa. Toteuttamaani toiminnallisen osuuden työskentelytapaan löytyvä teoriatietomäärä vahvisti luovan projektinomaisen toimintatavan olevan toivottu varhaiskasvatukseen.

Satukirjan tekemisestä tuli opinnäytetyöni myötä perinne varhaiskasvatustyöskentelykseen. *Metsän mysteerit* kirjalla on tulevaisuutta eri muodoissa. *Metsän mysteerit* satukirjaprojektista voi nousta uusi tutkimushanke kuvion 2 (kohdan 4b) mukaisesti. Kirjalla on mahdollisuus saada jatko-osia uusien esikoululaisten kanssa hyödyntäen Lapissa selkeästi erottuvia eri vuodenaikoja.

Mielestäni koko opinnäytetyötä, toiminnallista osuutta eli kirjaa ja kirjoitusosaa eli opinnäytetyöraporttia oli erittäin mielenkiintoista tehdä. Olen käyttänyt samaa luovuuksia raporttia kirjoittaessani kuin satukirjaa tehdessäni. Kiinnostukseni kasvoi opinnäytetyötäni kohtaan matkan edetessä, koska ymmärsin tekeväni tulevaisuutta varten tärkeää tehtävää. Varhaiskasvatuksessa olevien lasten hyvinvoinnin edistäminen kuuluu kaikkien varhaiskasvatuksessa työskentelevien, erityisesti varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin. Varhaiskasvatuksessa hyvin tehty työ vaikuttaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin kohoamiseen.

Opinnäytetyön raportista muodostui minulle malli, jonka avulla pystyn jatkamaan perinteeksi tullutta kirjaprojektia jatkossakin. Toivon, että projektit tulevat osaksi varhaiskasvatuksen arkea, eikä niiden tekemistä koettaisi liian työläiksi tai harvinaisuuksiksi, joita toteutetaan vain erikoistilanteissa.

Opinnäytetyötä tehdessäni yllätyin, kuinka laajasti varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toteutuivat sekä kuinka suuressa osassa innostajan rooli oli laaja-alaisessa oppimiskokonaisuudessa. Tutkimustulokset innostamisen oivalluksista hyödyttävät muissakin varhaiskasvatuksessa tehtävissä projekteissa.

LÄHTEET

Fahim A. & Lampela J. 2016. Taidekerho varhaiskasvatuksessa – Toiminnallinen taidepläjäys. Opinnäytetyö, Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.6.2024 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/112521/Taidekerho%20varhaiskasvatuksessa.pdf>.

Fågel R., Jussila V. & Sarkkinen S. 2021. Ilo kasvaa ulkona – luontotoiminnan käsikirja. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Fågel R. & Parikka-Nihti M. 2021-2022. Metsään meni! – luontotoiminta osaksi pedagogiikkaa – hanke. Vahvasti ulkona koulutus. Täydennyskoulutus varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstölle. Opetushallitus. Verkkotallenne osa 4. Viitattu 6.7.2024 <https://sykli.padlet.org/ympriiskasvatus1/mets-n-meni-materiaalit-3k9yxn8a6ifskcek/wish/1xkVaqJeB2G9QI0e>.

Hakkarainen P. & Kumpulainen K. 2011. Liikkuva kuva – Muuttuva opetus ja oppiminen. Kokkola: Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Heikkilä-Halttunen P. 2015. Lue lapselle! Opas lapsen kirjallisuuskasvatukseen. Keuruu: Atena Kustannus Oy.

Heikkinen H. & Kaukko M. Toimintatutkimus. 2023. Tampere: Vastapaino.

Huhtinen-Hilden L. & Lamppu M. 2020. Soivia sanoja ja vauhdikkaita vaatteita – Luovaa toimintaa varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu.

Juuti P. 2016. Johtamisen kehittäminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jyrkämä J. 2021. Toimintatutkimus. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tietoarkisto. Tampereen yliopisto. Viitattu 29.3.2024 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/toimintatutkimus/>.

Järvilehto L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karlsson L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karvonen P. & Kukkonen M. 2021. Medianallet yökylässä – Toiminnallinen mediaprojekti varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyö, Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.6.2024 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/376987/Karvonen_Kukkonen_Opinn%c3%a4ytety%c3%b6.pdf.

Krohns I. 2021. Retki eläinpuistoon – satukirja perheistä lapsia osallistamalla. Opinnäytetyö, Karelia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.6.2024 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/495507/krohns_ilona_2021_04_26.pdf.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Lassila M. 2018. Onneli kirjastoauton ihmeellinen maailma – yhteisötaidetta kirjastoautossa. Opinnäytetyö, Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.6.2024 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/144969/LapinAMK_opinnaytetyo_2018_minna_lassila.pdf.

Leskisenoja E. 2014. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa.

Leskisenoja E. 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki.

Mari Lapinkoski, erityisopettaja, 2021. Lapsen ja nuoren erikoinen toiminta voi johtua aistitiedon käsittelyn pulmista! Viitattu 22.3.2024 <https://www.oppimispoluilla.fi/2021/11/18/lapsen-ja-nuoren-erikoinen-toiminta-voi-johtua-aistitiedon-kasittelyn-pulmista/>.

Mattanen L., Marjala T. & Marjala M. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Pelkosenniemen ja Savukosken kunnan varhaiskasvatussuunnitelma.

Mäki S. & Typpö A. 2024. Tarinat lapsen tienviittoina. Kirjallisuusterapian menetelmät koulumaailmassa. EU: Basam Books Oy.

Nivala E. & Ryyänen S. 2019. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Oijusuoma J. 2008. Lapsen leikki sekä leikin mahdollinen muutos. Opinnäytetyö, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Viitattu https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/1246/oijusuoma_jenni.pdf.

Opetushallitus 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Turenki: Opetushallitus.

Opetushallitus 2024. Yhteisöllisyys. Viitattu 15.3.2024 <https://www.oph.fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>.

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. L. Iloa ja ihmettelyä – ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pietiläinen M. 2016. Se on sitä dinojumbppaa – Tutkielma luovan liikunnan prosessista varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö, Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.7.2024 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115493/Pietilainen_Mimmi.pdf.

Pihlaja P. & Viitala R. 2022. Varhaiserityiskasvatus. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pohjonen J. 2024. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus lasten luontosuhteen tukemisesta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö, Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 7.7.2024 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/852338/Pohjonen_Juulia.pdf.

Rusanen S., Kuusela M., Rintakorpi K. & Torkki K. 2014. Musta tuntuu punaiselta: Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Helsinki: Lasten Keskus.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Viitattu 29.3.2024 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 29.3.2024 https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.

Vilka H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ward H. 2007. Using Their Brains in Science –Ideas for Children Aged 5 to 14. London: A SAGE Publications Company.

LIITTEET

- Liite 1. Lupalomake vanhemmilta
- Liite 2. Opinnäytetöitä liittyen aiheeseen
- Liite 3. Satugalaksi kirjasta
- Liite 4. Satugalaksin magneettirakennelmat
- Liite 5. Hyönteishotelli kirjasta
- Liite 6. Kirjan yhteinen juoni
- Liite 7. Kirjan yhteinen juoni
- Liite 8. Kirjan kansi

Liite 2. Opinnäytetöitä liittyen aiheeseeni

Nimi	Opinnäytetyöaihe	Vuosi	Tavoite	Tutkimustulokset
Fahim A. & Lampela J.	Taidekerho varhaiskasvatuksessa – Toiminnallinen taidepläjäys	2016	Havainnoida lasten kykyä itsenäisiin päätöksiin lapsilähtöisessä, kiireettömässä ja taiteellisessa kerhotoiminnassa.	Aika ja vapaus mahdollistavat lasten pääsemisen tekemään luovia ratkaisuja yhä rohkeampina ja innokkaimpina.
Karvonen P. & Kukkonen M.	Medianallet yökylässä – Toiminnallinen mediaprojekti varhaiskasvatukseen	2021	Selvittää lapsilähtöisten ja leikinomaisten medianallejen ja reissuvihkon avulla 3–4-vuotiaiden lasten median käyttö arjessa kotona.	Satujen sekä lastenohjelmien rooli korostuu luonnollisena ja kohtuullisena osana lasten arkea vanhempien valveutuneessa valvonnassa.
Krohns I.	Retki eläinpuistoon – satukirja perheistä lapsia osallistamalla	2021	Pienryhmätoiminnalla tukea lasten osallisuutta ja heidän äänensä esille tuomista tuottaen fyysinen ja digitaalinen satukirja yhdessä heidän kanssaan tuoden näkyväksi lasten ajatukset ja kokemukset perheistä.	Lasten maailma tulee näkyväksi, kun jokainen lapsi saa rauhassa kertoa satujen, hahmojen ja keskustelujen avulla perheistä ja lapsena olemisena perheenjäsenenä.
Lassila M.	Onneli kirjastoauton ihmeellinen maailma – yhteisötaitetta kirjastoautossa	2018	Luoda osallistujien ja ohjaajien yhteisten tarinoiden ja omien valintojen pohjalta uusi ohjaustapa ilman tiukkoja suunnitelmia.	Uuden ohjaustavan luominen toteutuu sosiaalialan ja taiteen alan yhdistämisellä sekä ilman tiukkoja valmiita suunnitelmia. Aktiivinen kehittyminen ohjaajina. Sosiaalipedagogiikan näkeminen elämäntapana.
Oijusluoma J.	Lapsen leikki sekä leikin mahdollinen muutos	2008	Selvittää, mikä merkitys leikillä on lapselle ja hänen kehitykselleen sekä miten leikki on muuttunut viime vuosikymmenten aikana.	Hektinen elämäntyyli ja media näkyvät lasten leikeissä. Leikit ovat samoja, mutta niiden sisältö on muuttunut yhteiskunnan muutosten mukana.
Pietiläinen M.	Se on sitä dinojumbppaa – Tutkielma luovan liikunnan prosessista varhaiskasvatuksessa	2016	Huomioida, mikä lapsia innostaa ja mikä heitä latistaa luovassa liikunnassa luovan liikunnan kerhossa.	Lapsia innostaa luova vapaamuotoinen liikunta, jossa on mahdollisimman vähän säännönmukaisuutta.
Pohjonen J.	Kuvaileva kirjallisuus- katsaus lasten luonto- suhteen tukemisesta varhaiskasvatuksessa	2024	Tukea lasten luontosuhdetta innostuen varhaiskasvattajaa kokeilemaan erilaisia luontolähtöisiä menetelmiä.	Luontolähtöinen varhaiskasvatus vaikuttaa positiivisesti edistäen lapsen hyvinvointia, kehitystä ja ympäristötietoisuutta.

Liite 3. Satugalaksi kirjasta

Tarinamme alkoi tästä, kun muinainen musta aukko imaisi jättimeteoriitin. Jättimeteoriitti törmäsi mustassa aukossa magneettipalloon, jolloin magneetti maan kappaleet sinkoilivat ympäriinsä mustasta aukosta ja niistä muodostui neliön muotoinen satugalaksi. Taivaankappaleet, satuplaneetat, tähdet, timanttimaailma ja aurinko olivat timantin muotoisia. Tähdet olivat pyöriviä.

Hyönteishotelli Käpy Satumetsässä

Katollisen sillan alla oleva Hyönteishotelli sijaitsi Käpy Satumetsän reunamilla. Hotellin lähellä olevassa luolassa asuva dino nimeltään Dream oli hotellin omistaja. Hyönteishotellissa oli uimahalli, jossa iso Mustekala kävi perheensä kanssa saateisella ilmalla uimassa. Uimahalli-hotellin veden väri oli punainen. Eräänä päivänä Dream muni luolassaan kaksi munaa, joista pienet poikaset kuoriutuivat.

Liite 6. Kirjan yhteinen juoni

Mukaan oli pakattava tarvikkeita timanttijahtiin. Mustekalapoi-
kaset kiiruhtivat kotiin rakentamaan timantti-imuria. Ne raken-
sivat myös timanttikärryt, joilla kuljetettiin imuria. Jokainen
poikanen etsi kanisterin kotoaan. Salama varustautui matkaan
hopea-kultakanisterilla ja mustekalapoiukset ottivat jokaiseen
lonkeroonsa yhden kanisterin.

Liite 7. Kirjan yhteinen juoni

Poikaset tarkkailivat sysimustalle taivaalle omien kotiensa ikkunoista yöllä. Silloin se tapahtui, koko taivaan valaisi kirkas kuunsirppi. Jokainen poikanen oli valmiina lähtöön.

Rakkauden polkua reunustivat soivat silkkikukat, joista kuului kaunista musiikkia. Matka taittui mukavasti ja pian eteen avautui Pimeyden Velhometsä.

Liite 8. Kirjan kansi

